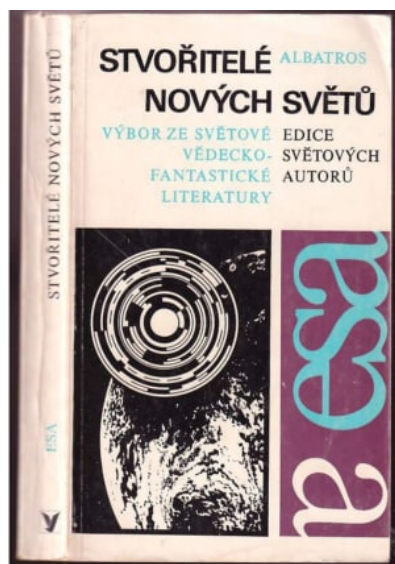

Sci-fi versus fantazy a socialismus versus kapitalismus

- CZ24 News | 5. září 2022

K napsání této úvahy mne přiměl [článek](#) Andreje Fursova.

Je to celkem dobrý článek, a možná se já mýlím, ale já ty algoritmy společenského dění vidím velice jednoduše a odívat je do tolika slov jako Andrej Fursov má podle mne smysl až poté, kdy je lidem předložen algoritmus ve své holé podobě, na který dále mohou nabalovat fakty z dějin, které ho buď potvrdí nebo vyvrátí. Chceme-li tento jednoduchý algoritmus skrýt, točíme se sice neustále okolo něj, protože všechna fakta ho potvrzují a chceme-li lidi tahat za nos, tak nám ani nic jiného nezbyde, ale vždy zdůrazníme, vypícháme něco jiného, co lidi svede z cesty, aby ho v jeho čisté podobě nedokázali odhalit, nebo jej díky tomu, jaké si již pomýlené názory vytvořili, předem odmítali a hledali utvrzení svého pomýlení právě jen v těch vedlejších a nepodstatných faktech vedoucích je pohodlnou cestou do pekla.

Andrej Fursov

V tomto jeho článku to vidím v tom, jak poukazuje na to, co bylo pro „sovětské“ vedení výhodné a kam svůj stát vedlo. Je to zavádějící, neuvede-li se, že to bylo sovětské vedení od převratu po Stalinově smrti, které již mělo zcela jiné cíle než původní bolševici s rozbořením, co bolševici dokázali, a jak se projevuje setrvačnost sociálních procesů s důrazem na jejich odraz na západní, kapitalistické straně, která na ně byla nucena reagovat a pozvedat kvůli tomu sociální složku v kapitalismu, která je pro něj nepřírozená a začala brát za své prakticky okamžitě s pádem SSSR.

Takže toto je můj algoritmus.

Svět byl odedávna uspořádán v podobě pyramidy, kdy ti nahoře parazitovali na těch dole. K tomu, aby si své postavení udrželi jim slouží fakticky neustále ty stejné nástroje. Lidé se vždy snažili z toho podruží vymanit, a to vytvářelo cyklický vývoj dějin, jak byl vrcholek pyramidy nucen lavírovat a popouštět a utahovat otěže, díky svým znalostem se tak ale vždy dokázal udržet na vrcholu.

Příkladem je třeba Velká francouzská revoluce, kterou se fakticky jen vypustila pára sociálního

napětí a vše se vrátilo do starých kolejí.

Velká francouzská revoluce

Únorová revoluce v Rusku v roce 1917 měla mít stejný účel a zároveň zajistit rozpad Ruského impéria na menší, snadněji ovladatelné státní útvary a vše šlo přesně podle plánu. Jenže potom se to zvrtno a řídicích procesů se chopili bolševici, nastala Velká říjnová socialistická revoluce a vše bylo jinak. Hesla, která měla jen posloužit k tomu, aby lidi dostala do ulic ke svržení cara a k rozkladu Ruského impéria (nepřipomíná vám to něco?), začala být **NAPLŇOVÁNA!** I přes velké úsilí vrcholku pyramidy se nepovedlo tento vývoj zvrátit. Je nutno podotknout, že boj byl tvrdý a stál mnoho bolševiků život (fakticky vyvolaná občanská válka v Rusku v kombinaci se zahraniční intervencí, ekonomické i politické působení proti sovětskému Rusku, 2. světová válka, posilování vnitřní opozice i té skryté, začleněné do řídicích struktur... Dejte si to všechno dohromady se zdroji a znalostmi, kterými vrcholek pyramidy disponuje!). Přesto se bolševikům natolik povedlo nastartovat sociální procesy, že zcela přeoraly veškerá stabilně uplatňovaná pouta společenského rozmachu nasazovaná permanentně vrcholkem pyramidy (například zabetonované vědecké struktury, síta vědeckých stupňů, nahoru se dostane se svým bádáním jen ten, komu již potvrzené „vědecké“ kapacity odsouhlasí, že jeho bádání je „vědecké“). To vedlo k obrovskému společenskému rozvoji i rozvoji ve vědě, který byl předtím jednak uměle brzděn a jednak neměl šanci bez přílivu nové krve nabrat takové obrátky.

A tady se dostáváme k velice důležitému faktu, kterým je v řízení nutná reakce vašeho protivníka na vaše řídicí kroky.

Uvědomte si, že to, jak Západ vypadal, obzvláště po 2. světové válce, byla **REAKCE NA EXISTENCI BOLŠEVICKÉHO SSSR!** Hodně lidí, včetně Fursova tento jednoduchý fakt nezdůrazňuje, zamlžuje, opomíjí!!!

Se Stalinovou smrtí došlo v SSSR fakticky k převratu a vrcholek pyramidy se opět zmocnil v osobě Chruščova řízení, které musel přizpůsobovat nastartovaným sociálním procesům a pomalu a plánovitě vést socialismus ke zkáze. A nesmíme zapomínat, že i přes úspěchy bolševiků se nástroje a vliv vrcholku pyramidy nepřestaly po celou dobu projevovat, to znamená, že se to v řízení neustále prolínalo se snahami bolševiků uvést případné chyby řízení na pravou míru (což je proces, který musí být permanentní). Pokud lidé nevědí, čemu se mají bránit, a před čím stojí, není to zase tak nesnadné, zavádět je neustále do slepých uliček. Jestliže si to jednou uvědomí, bude to naopak velice těžké.

Tudíž se dívejme na všechno prizmatem tohoto jednoduchého algoritmu!

A tady se dostávám k té sci-fi a fantazy. Je to pěkný příklad, jak se skrytým řízením mění důležité sociální procesy. Cituji z knihy Stvořitelé nových světů, Albatros, 1980, Výbor ze světové vědecko-fantastické literatury (s komentáři), tučně jsem text v úryvcích zvýraznila já. Sci-fi začala být vrcholku pyramidy nebezpečná, protože zároveň s fantaziemi založenými na vědeckých základech, a tedy zhusta v budoucnu realizovatelnými, studovala i společenské poměry a autoři často ve svých dílech ukazovali směr, kterým by se společnost měla, či mohla ubírat. Máme tu tedy přinejmenším dvě velice nebezpečné tendence – obchází se tím pevně daná vědecká stupňovitost, která má za úkol rozhodovat o tom, co je vědecké a co není, co je realizovatelné a co není a také se lidem tímto fakticky umožnil dialog zaměřený na společenské poměry. Tj. kladení si otázek, jak společnost funguje, proč a jak to změnit, aby se dařilo lépe všem. Bylo tedy zapotřebí tyto nebezpečné tendence umlčet a tady máte popsany jeden z důležitých střípků, jak se takové věci realizují:

Podobně jako na spisovatele ostatních zemí Evropy, i na tvorbu ruských a sovětských spisovatelů sci-fi měl velký vliv H. G. Wells, jehož třináctisvazkové vybrané spisy vyšly v Petrohradě v letech 1909-1917. Zlatý věk sci-fi vyvrcholil v první polovině dvacátých let v dílech druhého z velikánů klasického sci-fi Karla Čapka... (...) Spolu s Karlem Čapkem reagovala na hrůzy prožité světové války výstražnými protiválečnými satirami celá řada našich autorů... (...) Ve stejné době vycházela i první sci-fi díla autorů, patřících dnes ke klasikům sovětského i světového sci-fi, například Žena z Marsu, román o prvním letu na Mars, a příběh o paprscích smrti Paprsky inženýra Garina. Díla s motivy z budoucnosti tehdy ještě byla plně uznávanou součástí hlavního proudu literatury a nikdo takové knihy a priori nepovažoval za „pokleslou literaturu“. (...)

Karel Čapek

V polovině dvacátých let se však sci-fi začalo vědomě i nedobrovolně oddělovat od hlavního proudu literatury a ustavilo se jako svébytný literární druh s vlastními pravidly a zákony.

Všechno začalo ve Spojených státech 5. dubna 1926, kdy se na novinových stáncích objevilo první číslo nového časopisu Amazing Stories (Úžasné příběhy). U jeho kolébky stál v pořadí už třetí „otec sci-fi“ Hugo Gernsback (1884-1967). Sci-fi se v té době ještě jmenovalo scientifiction a na své dnešní pojmenování si muselo počkat ještě přes tři roky, do června 1929, kdy se označení science fiction poprvé objevilo v dalším Gernsbackově časopisu Science Wonder Stories (Příběhy o vědeckých zázracích).

Zájem čtenářů byl obrovský a sci-fi časopisy rostly jako houby po dešti. Tiskly se ve velkých nákladech na nejlevnějším, rychle žloutnoucím novinovém papíře, zvaném anglicky pulp, podle něhož si i vysloužily nepříliš lichotivou přezdívku pulpy, protože jejich obsah neměl o nic delší trvání než papír, na kterém vycházel. Oč nekvalitnější byl vzhled pulpů, o to sebevědomější byli jejich redaktori a přispěvatelé. Podle Gernsbacka a jeho stoupenců snad všechny vynálezy vznikly jen díky tomu, že se o nich nejdříve psalo na stránkách pulpů. „Dnes sci-fi, zítra skutečnost!“ vykřikovaly nabubřelé titulky a čtenáři, chtiví nahlédnout do budoucnosti, se o pulpy jen rvali.

V pulpech se s výjimkou románů Julese Verna a H. G. Wellse a povídek Edgara Allana Poea tiskly v podstatě jen dva druhy sci-fi. Dobrodružství neporazitelných supermanů burroughsovského stylu a

nezáživné referáty o technických zázracích. Budoucnost se skládala jen z nepřeborného množství nejroztodivnějších vynálezů a technických novinek. Místo literárního hrdiny zaujala věda a hlavně technika. Člověk, pokud to nebyl velekněz všemocné bohyně Vědy – vynálezce, se krčil někde v pozadí, jako nicotný služebníček strojů. Lidé autory nezajímali, a tak se v jejich příbězích společnost vůbec nemění a mezilidské vztahy v roce 3000 nebo 10 000 se nikterak neliší od roku 1925. (...)

V pulpech se s výjimkou románů Julese Verna a H. G. Wellse a povídek Edgara Allana Poea tiskly v podstatě jen dva druhy sci-fi. Dobrodružství neporazitelných supermanů burroughsovského stylu a nezáživné referáty o technických zázracích. Budoucnost se skládala jen z nepřeborného množství nejroztodivnějších vynálezů a technických novinek. Místo literárního hrdiny zaujala věda a hlavně technika. Člověk, pokud to nebyl velekněz všemocné bohyně Vědy – vynálezce, se krčil někde v pozadí, jako nicotný služebníček strojů. Lidé autory nezajímali, a tak se v jejich příbězích společnost vůbec nemění a mezilidské vztahy v roce 3000 nebo 10 000 se nikterak neliší od roku 1925. (...)

Obdobně jako ve Spojených státech dostala se ve třicátých letech sci-fi literatura do krize i v Sovětském svazu. Opakoval se tam svým způsobem spor mezi vernovským a wellsovským sci-fi z konce minulého století. Kritika se postavila na vernovské stanovisko a prosadila umělé omezení tematiky na nejbližší budoucnost podle „teorie nejzazší hranice“, zhruba na dobu výhledových hospodářských plánů. Nesmlouvavě vyžadovala „blízké zaměření“ a začala šmahem odmítat cokoli, co se jí zdálo „nevědecké a nereálné“, jako například let na Měsíc nebo praktické využití atomové energie. Takové nápady se podle ní neslučovaly se socialistickým realismem. Nedovolovala spisovatelům, aby se zabývali sociálními filozofickými problémy, a požadovala místo toho „rozpracování aktuálních problémů plánovitého národního hospodářství“ nebo „umělecké ztvárnění vědeckotechnického předvídání“. Požadovala zaměření na nejbližší budoucnost, a když se zákonitě ukázalo, že budoucnost ve všech podrobnostech neodpovídá autorově předpovědi, jednoduše jeho román roztrhala jako špatný, nevědecký a nerealistický. Mnozí spisovatelé si nemínili otevřít věšteckou živnost a začali se věnovat jiným literárním žánrům.

Romány psané podle teorie nejzazší hranice se tematicky až překvapivě podobaly pulpům. I tady úlohu hlavního hrdiny přezvala technika a pro člověka zbyla jen epizodní role utopického průvodce, nadšeného světem technických zázraků. (...)

V Sovětském svazu vliv „teorie nejzazší hranice“ trval až do poloviny padesátých let.

Já dodávám, že potom se stavidla na chvíli podařilo protrhnout, nastartované sociální procesy tomu napomohly. Než se zase začalo projevovat bezstrukturní řízení a ze sci-fi literatury se poznenáhlu stala fantazy....

Ve fantazy může člověk létat, pes mluvit, papoušek prorokovat, jako by to byla ta nejvšednější věc na světě. Prostě může. To vše se může přihodit a přichází se i ve sci-fi. Ale vnitřní zákon žánru opět velí, aby autor v takovém případě přičinil i přijatelné, nekouzelné, „vědecké“ vysvětlení. Člověk létá pomocí antigravitačního nosiče, pes mluví díky voperovaným hlasívkám a řečovým centrům v mozku a papoušek prorokuje, protože to ve skutečnosti je robot napojený na superpočítač.

Fantasy si neklade jiný cíl než pobavit, je to pohádka pro dospělé. Výměnou za hodinku dvě zábavy, čtenář připouští, že kouzelná hůlka, koupená v zaprášeném vetešnictví, má opravdu magickou moc, ale nesebere se ještě proto po dočtení příběhu a nepůjde hledat štěstí po bazarech.

Ještě jeden zajímavý a podle mne dost zásadní postřeh: Postavíme-li proti sobě západní a sovětské sci-fi jako celek, zjistíme, že je mezi nimi podstatný rozdíl v přístupu k budoucnosti.

V Sovětské sci-fi převládá optimismus a víra, že lidstvo překoná všechny krize jako doposud, a dál

půjde cestou pokroku a celosvětové (celovesmírné) spolupráce. Jako příklad nám může posloužit Jefremova slavná Andromeda. V ní se s přátelským porozuměním setkávají nejenom všechny národy naší Země, ale i obyvatelé planet z nejvzdálenějších koutů vesmírů, zapojených na galaktické spojové okruhy.

V západním sci-fi se nejsilněji prosazuje varovný tón. Často se setkáváme s obrazem Země na pokraji katastrofy nebo po ní (souhrnně se mu říká postkatastrofické sci-fi).

A už jen perlička na závěr: Rozdíl mezi sci-fi a fantasy vyjádřila vtipně (a zlomyslně) americká kritička a spisovatelka Miriam Allen de Fordová (1888-1976): „Science fiction pojednává o nemožných možnostech, fantasy o přijatelných nemožnostech.“

AUTOR: Irena

[ZDROJ](#)